Slide 1

PSIHOLOGIA DEZVOLTARII

Prof. Dr. Doina Cosman
Catedra de Psihologie Clinică si de Sănătate Mintală
UMF CLUJ

Slide 2

Ataşamentul

- Nevoia de ataşament
  - face parte dintre nevoile de bază ale ființei umane
  - este înnăscută
  - are drept scop supraviețuirea.
- **John Bowlby**: *ataşamentul* este o clasă de comportamente sociale cu o funcție specifică proprie, care au ca scop menținerea *proximității* cu o altă ființă considerată mai *puternică* şi în măsură să *protejeze*.
- În primul an de viață, un copil, prin experiențele timpurii cu anturajul (mama), dezvoltă o reprezentare mentală a sinelui şi a figurilor de ataşament care rămân destul de stabile în timp.
- În etapele următoare, reprezentarea ataşamentului de către copilul mic devine fundamentul dezvoltării personalității sale.

Slide 3

Ataşamentul

- Modelele internalizate de reprezentare a sinelui şi a celorlalți au scopul de a organiza şi procesa informații referitoare la ataşament şi a planifica acțiunile viitoare.
- Interacțiunea genotipului cu factorii de mediu (*stimuli, persoana de referință* şi *nişa de protecție)* duce la formarea matricei primare de ataşament.
- Bazat pe modelele internalizate de reprezentare a ataşamentului, copilul mic şi mai târziu, preşcolarul, şcolarul, adolescentul şi adultul, dezvoltă expectanțe despre sine şi alții ca fiind dorit sau nedorit, demn de îngrijiri şi protecție din partea altora, disponibili sau indisponibili spre a i-o oferi.

Slide 4

Formarea ataşamentului

- Nişa securizantă = ataşament sigur
  - asigurarea unui spațiu în care nivelul de stres perceput de copil permite o explorare stimulativă, cu stimuli pozitivi, interesanți pentru constituirea unei matrici de ataşament sigur
  - prin repetări şi experiențe succesive, se structurează scheme comportamentale, care asigură formarea unui sistem coerent, cu semnificații clare pentru partenerii în acțiune, generând la copil un tip de *ataşament sigur*.
- Absența nişei securizante = ataşament nesigur/dezorganizat
  - absența fizică a persoanei care acordă îngrijiri
  - incoerența şi inconsistența stimulilor,
  - impredictibilitatea stimulilor
  - oscilațiile de intensitate imprevizibile ale stimulilor
  - bruschețea manipulărilor sau absența oricărei atingeri

  Se creează un haos în interpretări care nu lasă loc sistematizărilor şi decodărilor necesare şi ca urmare vor conduce la formarea unei matrici de ataşament nesigur sau dezorganizat.

Slide 5

Tipuri de ataşament la copil

- Mary Ainsworth, descrie următoarele tipuri de ataşament la copil:
  - Ataşament sigur
  - Ataşament nesigur
    - Anxios-evitant
    - Anxios-rezistent
    - Ambivalent
  - Ataşament dezorganizat

Slide 6

Tipuri de ataşament la copil

- ***Copilul ataşat sigur*** poate fi:
  - supărat când mama pleacă lăsându-l în acest loc străin, dar la întoarcerea mamei caută proximitatea ei şi acceptă confortul care i se oferă
  - puțin afectat de plecarea mamei, dar la revenire îi adresează un zâmbet sau îi caută privirea şi se lasă mângâiat.
- ***Copilul cu ataşament nesigur***
  - ***anxios-evitant*** este nesigur în explorare, se desprinde greu de mamă, este rezervat şi timid, la plecarea mamei se calmează greu, după reîntâlnire, deşi se lasă luat în brațe, păstrează o mică barieră (fie o mână, un cot) între corpul mamei şi al său fiind vigilent, conform experiențelor anterioare.
  - ***anxios-rezistent*** pare hiperkinetic, nu explorează mediul sau o face inconstant, la plecarea mamei, este inconsolabil, iar la întoarcerea ei nu se lasă luat în brațe ci se zbate, se loveşte încercând "să scape", fuge departe, este rezistent la consolare dorind printr-o astfel de strategie să transmită toată nefericirea acumulată, de teamă că nu este înțeles corect în încercările lui de a face față stresului.
  - ***ambivalent*** este anxios după despărțirea de mamă; este afectat în timpul separării; ambivalent, când caută şi evită simultan contactul cu mama.

Slide 7

Tipuri de ataşament la copil

- ***Copilul cu ataşament dezorganizat***:
  - Explorează mediul haotic, fără scop.
  - La plecarea mamei, se lasă consolat de persoane străine, prezintă un comportament adeziv sau indiferent, atât față de străini, cât şi față de părinte, nu pare să diferențieze persoanele familiare de cele străine sau pare indiferent față de tot sau toate.
  - Aceşti copii se pare că au o istorie în care nu s-au putut ataşa de nici un adult semnificativ, fie prin absența fizică a acestuia, fie că nu era disponibil (boală, alcoolism, depresie), existând pentru aceşti copii un risc extrem de înalt pentru psihopatologie, în principal tulburări de personalitate.

Slide 8

Beneficiile ataşamentului sigur

- Ataşamentul sigur reflectă încrederea pe care copiii o au în relațiile cu persoanele de îngrijire. Copiii aceştia vor profita la maximum de oportunitățile din viață, vor fi apreciați de colegi, vor avea capacități de lider şi abilități sociale, şi vor fi mai încrezători în ei decât alți copii.
- Ataşamentul sigur asigură persoanei posibilitatea de a-şi defini limitele propriei stări de confort afectiv, a le face cunoscute celor din jur, a căuta menținerea în aceste limite acceptabile a propriei ființe ceea ce înseamnă a avea "bariere sănătoase" care pot funcționa ca bază pentru legături sănătoase, stare de echilibru cu propria persoană şi cu ceilalți.
-

Slide 9

Repercursiunile ataşamentului nesigur

- Copiii cu ataşament anxios-evitant, anxios-rezistent şi dezorganizat se îndreaptă spre un drum plin de probleme şi conflicte în relaţiile cu ceilalţi.
- Modelele internalizate de reprezentare ale relaţiilor timpurii prefigurează modul în care individul interacţionează cu lumea (Sroufe, Carlson, Levy&Egeland, 1999).
- Copiii cu ataşament anxios-evitant vor fi mai dependenţi, cei cu ataşament anxios-rezistent vor fi cei mai dificili prieteni, cu manifestări răutăcioase şi manipulatorii.
- Copii cu ataşament dezorganizat vor fi narcisici şi incompetenţi, dificil de înţeles din punct de vedere social (candidaţi la o patologie de tip tulburare de personalitate borderline) (Sroufe, 2000).

Slide 10

Vârsta şcolară medie

Conform teoriei psihanalitice, copilul de vârsta şcolara mica si medie, se găseşte în perioada de latență a dezvoltării personalității.

Ca o consecință a acestui stadiu, copilul preferă să se identifice cu părintele de același sex cu el, dorind sa adopte rolul si modelul acestuia. Concentrarea copilului pe jocul de rol şi achiziția de rol în propria familie duce la crearea a doua trăsături distincte şi opuse in personalitatea acestuia.

Dupa modelul în care copilul îşi îndeplineşte sarcina achiziționarii competențelor specifice vârstelor, vom putea observa un final pozitiv al copilariei cu trecerea entuziasta către noi experiențe sau, dimpotriva, un final negativ al copilariei ce încarcă persoana cu sentimentul insatisfacției şi eşecului, copilul intrand nepregatit în criza pubertară.

Slide 11

- **PROFILUL ADOLESCENTULUI**

  Adolescența este un stadiu unic şi distinct al dezvoltării, care are o mare importanță pentru înțelegerea intregului comportament uman. Havighurst descrie principalele obiective care stau în fața adolescentului:

- Achiziționarea unui tip specific de interacțiuni cu cei de aceeasi varsta si de ambele sexe
- Achiziționarea rolului de masculinitate, respectiv de feminitate
- Acceptarea propriei scheme corporale
- Achiziționarea independenței emotionale față de părinți sau alți adulți
- Pregătirea pentru căsătorie şi viața de familie
- Pregătirea pentru autoîntreținerea economică
- Achiziționarea unui sistem de valori şi a unui sistem etic ca un ghid pentru comportament

Slide 12

- **PROFILUL BIOLOGIC AL ADOLESCENTULUI**
- GESSELL &colab cred ca influentele biologice sunt determinantele principale ale dezvoltarii adolescentilor, puternica schimbare a aspectuluiu morfologic va influenta atat comportamentul cat si trairile interioare ale adolescentului.
- La fata semnele de impregnare estrogenica au drept consecinta nu doar aparitia caracterelor sexuale secundareş dar genereaza si trairi psihologice legate de noile senzatii care apar in diferitele parti ale corpului, in special in zonele considerate erogene. Aparitia ciclului marcheaza in mod evident intrarea in randul feminitatii si ii traseaza mental destinul si datoria de viitoare mama. Diferentierea sexuala creaza probleme in ceea ce priveste perceptia corporala. Adolescenta este extrem de sensibila la aspectul estetic al corpului sau, fie negand feminitatea aparuta din senin, fie dorindi sa-si devanseze varsta cronologica.
- Transformarile corporale la baiat debuteaza inca din pubertate atat prin cresterea in inaltime, cat si prin dezvoltarea organelor genitale. Modificarile acestei regiuni, insotite de aparitia pilozitatii corporale, in special pubiene, sunt un motiv de crestere a stimei de sine. In momentul in care vreunul din criteriile morfologice nu urmeaza calea normala de dezvoltare, adolescentul se nelinisteste si dezvolta sentimente de inferioritate.

Slide 13

- **PROFILUL SOCIAL AL ADOLESCENTULUI**
- Studiile lui Malinowski, Cardiner si Linton arata ca adolescenta este cu atat mai lunga si mai conflictuala cu cat societatea este mai complexa.
- In general, antropologii fac o corelatie intre perioada tulbure a adolescentei si modelele sociale neclare, datorate unei societati in continua schimbare. Grupul adultilor dintr-o societate de tip industrial al se dovedeste din ce in ce mai incapabil să propună propriilor copii o serie de modele si un sistem de valori pedagogice, profesionale si morale care sa tina cont de schimbarile permanente ale prezentului.
- Anomia sociala creaza adolescentului necesitatea confruntarii cu regulile sistemului actual. Dependenta economica a adolescentului fata de adult , restrange capacitatea tinerilor de a patrunde in viata sociala, prelungind astfel anii adolescentei.
- Gruparea adolescentilor in “gasti” constituie un afront adus ierarhiei sociale in care tinerilor nu le este inca permis accesul. Grupul este pentru adolescent mijlocul prin care acesta isi gaseste identificarea, protectia, exaltarea, simtul puterii sau chiar jocul de rol social. Conformismul de grup poate sa-l arunce pe adolescent pe niste cai aberante si sa adopte comportamente agresive, consum de droguri, etc.

Slide 14

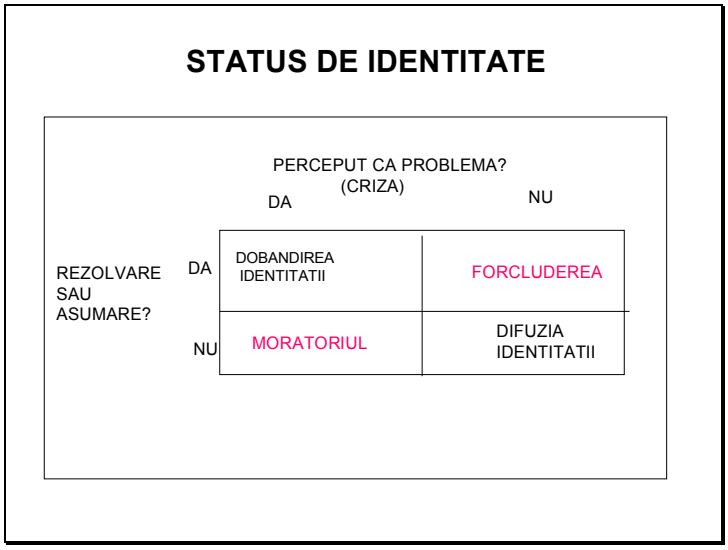
STATUS DE IDENTITATE
PERCEPUT CA PROBLEMA?
(CRIZA)
DA
NU
REZOLVARE SAU ASUMARE?
DA
NU
DOBANDIREA IDENTITATII
FORCLUDEREA
MORATORIUL
DIFUZIA IDENTITATII

Slide 15

- **PROFILUL ADULTULUI**
- Decada anilor 25-34 este cea a varstei de adult tanar. Dezvoltarea personalitatii continua si in afaza de adult tanar. Este perioada inceputurilor marilor cicluri ale vietii. Casatoria, constituirea unui camin, aparitia copiilor in noua familie, gasirea unei slijbe sigure sau, chiar mai mult, realizarea profesionala, sunt pasii prescrisi prin traditie pentru integrarea individului in societate.
- Intre 35-60 ani oamenii sunt dintr-o data confruntati cu faptul ca, probabil, jumatate din viata s-a dus. Pana in acel moment nu au fost foarte ingrijorati in privinta viitorului, fiind mereu preocupati cu munca, obligatiile de familie. Dintr-o data, persoana realizeaza ca timpul nueste nelimitat.
- Dupa 40 ani apare frica de imbatranire.”Criza”varstei medii poate afecta pe oricine. Uneori aceste persoane divorteaza, isi schimba meseria, se apuca de baut sau de jocuri de noroc.

Slide 16

PROFILUL VARSTEI A III A

- Una din realitatile majore ale batranetei este scaderea potentialului biologic. Scadera acuitatii vizuale si/sau auditive este urmata de scaderea indraznelii sau a vointei de a ramane un membru activ al grupului din care face parte. Diminuarea auzului se poate complica cu aparitia unui delir paranoid, care il transforma pe cel in cauza intr-o persoana suspicioasa si morocanoasa, gata oricand sa interpreteze discutiile celor din jur ca fiind denigrari la adresa propriei persoane.

Slide 17

PROFILUL VARSTEI A III A

- Ca o caracteristica a schimbarii in personalitate, se remarca deplasarea interesului de la evenimentele si activitatile externe in spre trairile sufletesti si spirituale. Dupa o viata traita in ritm frenetic si obositor, la batranete persoana cauta sa-si gaseasca intelesul adanc si ultim al vietii. Este timpul inventarierii succeselor sau esecurilor unei intregi vieti, al remuscarilor sau al bucuriilor molcome. Schimbarea se mai inregistreaza si in modificarea mecanismelor de coping, care au ca scop final realizarea unui echilibru energetic, adica prezervarea fortelor si energiilor pe parcursul oricarei activitati.
- In concluzie: perioada de batranete care incepe in jurul varstei de 65 ani si continua pana la moarte, poate fi pentru unii o perioada plina de satisfactii, traita prin prisma integritatii Eului, sau, dimpotriva, o perioada de insatisfactie, disperare, remuscare sau dezgust.

Slide 18

STADIILE RATIONAMENTULUI MORAL

- **NIVELUL I: MORALITATEA PRECONVENTIONALA**
- **STADIUL 1**. Orientarea pe baza pedepsei (supunerea la reguli pentru evitarea pedepsei)
- **STADIUL 2**. Orientarea pe baza recompensei (Conformare la regula pentru castigarea recompensei, pentru returnarea favorului)
- **NIVELUL II: MORALITATEA CONVENTIONALA**
- **STADIUL 3**. Orientare pe baza modelului omului bun (Conformism in vederea evitarii dezaprobarii de catre ceilalti)
- **STADIUL 4.** Orientare pe baza autoritatii (Afirmarea acordului cu legile si regulile sociale pentru a evita cenzura autoritatilor si sentimentele de vinovatie date de "neindeplinirea datoriei")
- **NIVELUL III: MORALITATEA POSTCONVENTIONALA**
- **STADIUL 5**. Orientare pe baza de contact social (Ghidarea actiunilor prin intermediul principiilor comune, a caror esenta detine acordul majoritatii; sustinerea unor principii care sa aduca respectul celorlalti si prin aceasta, acordul de sine)
- **STADIUL 6**. Orientare pe baza principiilor şi idealurilor etice (Ghidarea actiunilor prin intermediul principiilor etice proprii tip dreptate, egalitate, etc)